

PENGAR & HÅLLBARHET

PROJEKTFÖRSLAG: PROJEKT PENGAR

PENGAR & HÅLLBARHET

Kort beskrivning av projektförslaget

Pengar och hållbarhet är aktuella än någonsin. I många förslag kring miljö och hållbarhet så slutar det ofta med "Vad kostar det" eller "Den här kostnaden har vi inte råd med".

I Projekt PENGAR! har ca 600 ungdomar utforskat pengars betydelse i historien, i samtiden och i framtiden för att sedan ställa det i relation till sitt eget förhållande till pengar och hållbarhet.

Frågor som tidigare utforskats av unga i projektet är: Vad är pengar? Och hur påverkar pengar vår relation till andra människor? Och vad har vår relation till pengar för konsekvenser på naturen?

I det här projektförslaget kan du djupdyka i pengar och dess relation till, och betydelse för, hållbarhet. Du väljer själv dina forskningsfrågor och vilken vinkling du vill ha i ditt arbete, med detta projektförslag som inspiration. Kanske kan du undersöka hur framtidens ekonomiska system kan se ut?

Tänkbara metoder för din undersökning

- Intervjuer, t.ex. med experter från Projekt PENGAR!
- Enkätundersökning

Future Minds anordnar tillfälle för intervjuer med relevanta experter och även möjlighet att samla in fler svar till din enkätundersökning.

Webbinarium i metodstöd

Du har möjlighet att delta på webinarium i 2 delar med Future Minds. Del 1 fokuserar på att välja och planera rätt metod för ditt arbete. Del 2 fokuserar på att läsa av data och analysera dina resultat.

Låt ditt arbete bli en del av Projekt PENGAR!'s plattform!

Ditt arbete kan dokumenteras i text för att följa din skolas instruktioner och kriterier, men vi vill gärna att ditt utforskande arbete också presenteras genom att du skapar film, konstverk, foton, musik eller serier som utforskar frågorna och som sen kan presenteras för andra ungdomar genom projekt PENGAR!'s digitala plattform som har spridning både nationellt och i England. Se projektpengar.se

Varför göra detta som ditt gymnasiearbete?

- Du får tillgång till massa inspiration, fakta och experter genom Projekt PENGAR!
- Du får stöd av Future Minds i metod och datainsamling.
- Väljer du det här projektförslaget som ditt gymnasiearbete får du möjligheten att visualisera dina tankar och slutsatser i någon form av kreativt konstverk, film, foton, serie eller i ett poddavsnitt.
- Ditt arbete kommer att kunna synas offentligt via www.projektpengar.se och på utställningar i Sverige och England.
- Pengar och hållbarhet är en av våra tids viktigaste frågor och med ditt arbete bidrar du till att öka kunskap och inspiration kring detta i samhället!

UPPLÄGG & TIPS

Upplägg och genomförande

När du gör ditt gymnasiearbete om något av Future Minds projektförslag kan det gå till såhär:

1. Du anmäler till Future Minds att du vill jobba med detta projektförslag.
2. Du deltar i Future Minds webinarium 1 om att välja metod och vässa din frågeställning.
3. Du formulerar din frågeställning, bakgrund och väljer metod.
4. Om du har valt att göra intervjuer får du delta på det intervjutillfälle som Future Minds anordnar med en expert från projekt PENGAR!
5. Om du har valt att göra enkät får du stöd i att samla in fler svar från Future Minds genom utbyte med andra skolor och elever.
6. Du deltar i Future Minds webinarium 2 om att sammanställa och analysera dina data/resultat.
7. Du skriver klart ditt arbete.
8. Om du läser ett program som ger utrymme för det så presenterar du ditt arbete på valfritt kreativt sätt (t.ex. film, podd, konst, musik)
9. Du skickar in ditt arbete till Future Minds.
10. Ditt arbete publiceras på Projekt PENGAR!'s digitala utställning och får spridning för andra!

Inspiration (klickbara länkar)

- [Inspireras av andra ungdomars arbeten](#)
- [Kortfilm om projektet](#) Emil, en av våra ca 600 ungdomar har i en animation tolkat projektets budskap så här.
- [Videobesök på vår utställning](#) Ungdomars verk i Projekt PENGAR! har resulterat i en utställning som är på turné i Sverige. Här kan du se utställningen och var den visas just nu och vilka som är kommande platser.

Tips på källor och resurser att använda

- [Intervju med f.d. riksbankschefen Stefan Ingves](#)
- [Hur hänger bistånd och miljö ihop?](#)
- [Resursanvändning och cirkularitet](#)
- [Riksbank.se](#)
- [FairFinanceGuide.se](#)
- [Ekonomiprofessor Micael Dahlén: Hur pengar påverkar oss.](#)
- [Micael Dahlén: Om lycka](#)
- [Ekonomiska Museet](#)
- [Globala målet 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt](#)
- [Charlotta Bay, forskare i företagsekonomi: Att prata ekonomi så folk förstår](#)

Kontakta gärna Frances Lucas på Projekt PENGAR! för tips och kontakter. Mail: frances.lucas@gmail.com

FÖRSLAG PÅ FOKUS

Förslag på fokus att undersöka särskilt för praktiska och estetiska program

Barn- och fritidsprogrammet

Barn formas redan från tidig ålder och påverkas av samhällets och föräldrarnas värderingar och mående. Kan pengar och social status påverka barn och ungdomars vardag och framtid?

Bygg- och anläggningsprogrammet

Så här skriver byggföretagen: "Hållbarhet! Bidra till ökad social hållbarhet genom att bygga inkluderande, trygga och attraktiva samhällen och städer. Bygga energieffektivt och klimatsmart inom både nyproduktion och renovering" På vilket konkret sätt genomförs detta och hur kopplas det till ekonomi?

El- och energiprogrammet

Omställningen kräver nya energisystem. Utforska vilka energisystem finansiering och möjligheter som framtiden erbjuder.

Estetiska programmet

Förslag 1: Pengar, hållbarhet och kopplingen mellan dessa är något som kan visas i ett dataspel, i ett konstverk, i bilder eller i en film. Även vår relation till pengar och hållbarhet är intressant att utforska.
Förslag 2: Kulturen har av tradition alltid haft en betydelsefull roll i samhällsförändringar. Utforska kulturella uttryck och visioner och vilken roll de spelar i ett mera hållbart samhälle. Du kan ta avstamp i kulturens historiska roll i samhällsförändringar. Text renässansen, där vetenskap och konst gick hand i hand. Politisk konst och propaganda kan också vara intressant att utforska.

Fordons- och transportprogrammet

Transportsektorn är idag högaktuell vad gäller CO2 utsläpp och i omställningen till ett mera hållbart samhälle. På vilket konkret sätt genomförs detta och hur kopplas det till ekonomi?

Försäljnings- och serviceprogrammet

Omställningen till ett mera hållbart samhälle kräver en medvetenhet om miljöcertifiering, social hållbarhet och hållbara produktions- och inköpskedjor inom handel och service. På vilket konkret sätt genomförs detta och hur kopplas det till ekonomi idag och i framtiden?

Industritekniska programmet

Industrin har en bärande funktion och i dess "Framtidsplan - Hållbar produktion" har klimat och miljö i kombination med konkurrenskraft, resiliens samt kompetensförsörjning identifierats som centrala utmaningar för industrin. För att möta dessa utmaningar har fyra centrala utvecklingsområden lyfts fram:

- Produktionsutveckling
- Cirkulär omställning
- Digital transformation
- Kompetensomställning och utbildning

På vilket konkret sätt genomförs detta och hur kopplas det till ekonomi idag och i framtiden?

Spel design, bild och form

Pengar, hållbarhet och kopplingen mellan dessa är något som kan visas i ett dataspel, i ett konstverk, i bilder eller i en film. Även vår relation till pengar och hållbarhet är intressant att utforska.

FÖRSLAG PÅ FOKUS

Förslag på fokus att undersöka utifrån de tre hållbarhetsaspekterna

Förslagen följer Projekt PENGARS! mål och riktlinjer. För att kunna publicera ditt arbete på projekt PENGARS! digitala plattform www.projektpengar.se måste detta följas.

Ekologisk hållbarhet

- **I energikrisen och i den ekonomiska krisen** ställs ibland klimat och miljö- intressen mot ekonomiska intressen, ofta anses de ekonomiska intressena vara överordnade, varför kan det vara så?
- **Miljö- och klimaträttvisa, vad innebär det?** Solidaritet med länder som ska utvecklas och de rika ländernas ansvarstagande för att minska sin klimat och miljöpåverkan. Vad innebär det egentligen för oss i den rika delen av världen och för de som drabbas av klimatförändringarna?
- **Biologisk mångfald och ekosystem som hotas.** Hur ser det ut? Vilka förslag och åtgärder finns det idag som kan stoppa och förändra den utveckling som pågår?
- **Vår planet, hur vill vi att den ska må?** Hur vill vi att vår natur och vårt samhälle ska se ut i framtiden.
- **Barns tankar om klimatet** och deras syn på sin egen och jordens framtid. Genomför gärna en enkät eller några intervjuer med barn.
- **Det mänskliga narrativet.** Hur går det till när människor lyckas förändra sina beteendemönster och lära sig att leva inom planetära gränser på naturens premisser. Hur ser resultatet ut?

- **Att sätta ett pris på naturen.** Är det lösningen vi behöver för att värdesätta och skydda naturen? Helt enkelt låta företag och människor betala för ingrepp i vår natur. Vad kan det i så fall innebära för naturen och för oss människor och för de samhällen som vi lever i?
- **Koldioxidskatt, Hur funkar det?** Finns det andra skatter och avgifter som kan bidra till klimatomställning?. Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med det här systemet?
- **Rewilding** återställer och återskapar naturen som en viktig komponent i arbetet för att stoppa klimatförändringarna där social och ekonomisk hållbarhet ingår utöver ekologisk hållbarhet. Undersök vilka praktiska och teoretiska modeller som finns idag och som förslag för framtiden. Argumentera för och emot rewilding som åtgärd för att stoppa klimatförändringen.

Social hållbarhet

- **Klyftorna i samhället.** Hur påverkas vi i allmänhet av att de som är rika ökar sin rikedom och att antalet som har det knapert i samhället blir fler och fler. Gäller fattigpensionärer som tiggare och hemlösa. Hur kommer de ekonomiska klyftorna se ut i framtiden när kraven på "Social Equity" går hand i hand med kampen mot Klimatförändringarna?
- **Individens relation till pengar.** Hur påverkas den i bl a parrelationer, kärlek, sex och hur uttrycks det och vilka konsekvenser får det för jämställdhet mellan könen? Hur kan relationen till pengar förändras i en mera hållbar och

PENGAR & HÅLLBARHET

- klimatsmart värld? Där sociala normer och värderingar kanske prioriterar annat än hur mycket du äger och har?
- **Identitet och konsumtion** - Vad du äger och identifierar dig med. Val av bil tex, varför vill du köpa en lyxbil? Varför vill du ha den senaste Iphone modellen m.m? Vem blir du genom att äga de materiella ting du äger? Eller speglar de materiella tingen redan den du är? Hur kan det se ut i framtiden?
- **Individen och yrkesvalen.** Varför väljer vi de arbeten vi gör? Är det ekonomiska faktorer som är avgörande? Eller är det viktigare att du verkligen tror på och tycker om det arbete du utför? Hur har pandemin och den ekonomiska krisen påverkat vår syn på olika yrken och dess status? Kommer valen av yrken grunda sig mer på viljan att leva mera klimatsmart och hållbart?
- **Lokala politiker** och deras syn på klimatförändringarna och social orättvisa/rättvisa i vårt samhälle?
- **Människor i ekonomisk utsatthet**, t ex hemlösa, nyanlända och deras syn på klimatförändringarna och social orättvisa/rättvisa i vårt samhälle? Gör om möjligt intervjuer och/eller en kort film.
- **Från cash till det kontantlösa samhället.** Vad innebär det? Vem tjänar på den utveckling som sker när transaktioner blir kontantlösa och vem förlorar? Vad finns det för vinster och risker?
- **Framtidens lyx!** Tankar om lyx. Vad är lyx? och håller vår syn på lyx att förändras? Är möjligheten att vandra i oförstörd natur lyxigare än att köpa en ny bil? Vad blir framtidens lyx?
- **Pengar som känslor.** Hur kan detta uttryckas och visas.
- **Pengar och bedrägerier.** Hur går det till att lura t ex äldre personer på pengar? Undersök och visualisera några aktuella fall.
- **Delningsekonomi och medborgarlön** kan det vara något för ett framtida ekonomiskt system? Vad innebär det för oss som individer, för samhället, för miljön och för globen som helhet? Vilka fördelar respektive nackdelar ser ni med systemet?
- **Cirkulär ekonomi** kan det vara något för ett framtida ekonomiskt system? Vad innebär det för oss som individer, för samhället, för miljön och för företagen? Vilka fördelar respektive nackdelar finns?
- **Framtida ekonomier, t ex regenerativ ekonomi.** Undersök vilka nya ekonomiska system som förbereds och kanske till och med provas i världen. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du.
- **Tillväxt eller en annan ekonomisk modell som inte bygger på tillväxt?** Är det möjligt att ha en ekonomisk modell som inte bygger på tillväxt? Kan du/ni formulera en ekonomisk modell för framtiden. Stöd modellen på intervjuer och samtal med t ex en utredare eller forskare.

Ekonomisk hållbarhet

- **Bankernas roll i penningssystemet** och hur skapas nya pengar i systemet. Finns det obegränsat med pengar? Har bankerna ett ansvar att bidra till ett mera hållbart samhälle?
- **Vem äger det mesta i vårt samhälle?** Hur ser och tänker de som har mest på vår gemensamma framtid? Hur ser de på t ex klimatförändringar?

PENGAR & HÅLLBARHET

- **Donut economy.** Vad innebär den! Denna förklaringsmodell eller värdegrund har lanserats av Kate Raworth. Kan vi uppnå klimatmålen utan att förändra vår syn på tillväxt? fördelar och nackdelar?
- **Gig ekonomi.** Vad innebär det? Timanställningar, projektanställningar, provisionsbaserad ersättning är exempel på anställningsformer och ersättningsformer som blir vanligare idag. Vilka konsekvenser får det för dig som löntagare? Hur påverkar det t ex dina möjligheter att få ett bostadslån? fördelar och nackdelar?
- **Lån, skuldsättning med t ex stora bostadslån.** Hur ser det ut idag och hur kommer det att se ut? Finns det möjligheter för ungdomar som saknar egna ekonomiska medel att få lån för att köpa en egen bostad. Hur lätt "luras" ungdomar till att ta snabba lån till hög ränta. Undersök hur det fungerar idag och kom med några förslag till förändringar av systemet. Hur känns och upplevs skuldsättning?
- **Inflation och stigande räntor.** Hur uppstår inflation och varför höjer riksbanken räntan? Hur påverkas samhället och individerna? Vad innebär begreppet "helikopterpengar" och vem delar ut dessa?
- **Kryptovalutor t ex bitcoin.** Hur kan kryptovalutor ha ett värde? Hur handlas kryptovalutor och vilken energiåtgång krävs? Undersök vilka kryptovalutor som finns idag, vilka länder och andra aktörer använder kryptovalutor idag? Hur ser framtiden ut för kryptovalutor?

- **E-kronan,** vad innebär förslaget? Vad tänker riksbanken om frågan och hur ser föreningen "Positiva pengar" på denna utveckling? Vilka fördelar respektive nackdelar ser ni.

